

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з
розладами аутичного спектру

Виконала студентка групи СОБ-4(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Шампурова Лідія Олегівна
Керівник: Жадленко І. О.
Рецензент: Яланська С.
Нормоконтроль_____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2022 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 37 с. 3 таблиці, 1 рис., 38 джерел.

Об'єкт дослідження: комунікативні навички у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Предмет дослідження: особливості розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, визначити рівні розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Одним з кардинальних проявів розладів аутичного спектру є комунікативні навички, які відображають основу специфіки недорозвиненого психічного дизонтогенеза дітей дошкільного віку. Внаслідок тотального нервово-психічного недорозвинення у дошкільників не формується комунікативна функція мовлення і комунікативна поведінка в цілому. Незалежно від термінів становлення мовлення і рівня його розвитку, дитина з розладами аутичного спектра не використовує мовлення як засіб комунікації, а реалізує його лише з метою задоволення комунікативних потреб.

**КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ, РОЗЛАДИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ,
ДІТИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, МОВЛЕННЯ, КОМУНІКАЦІЯ,
КОМУНІКАТИВНІ ПОТРЕБИ**

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення комунікативно-мовленнєвої діяльності є однією з центральних у логодидактиці. Знаходячись у складній діалектичній взаємодії з психічною діяльністю дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру, мовлення є головною умовою розвитку, насамперед, комунікативного.

Мовлення, виконує когнітивну, регулюючу і комунікативну функції, є «каналом розвитку інтелекту» дитини, створює умови для корекції її пізнавальної діяльності і забезпечує засобами для благополучної соціальної взаємодії з оточуючими людьми.

Одним з кардинальних проявів розладів аутичного спектру є комунікативні навички, які відображають основу специфіки недорозвиненого психічного дизонтогенеза дітей дошкільного віку. Внаслідок тотального нервово-психічного недорозвинення у дошкільників не формується комунікативна функція мовлення і комунікативна поведінка в цілому. Незалежно від термінів становлення мовлення і рівня його розвитку, дитина з розладами аутичного спектра не використовує мовлення як засіб комунікації, а реалізує його лише з метою задоволення комунікативних потреб.

Проблема формування мовлення дітей з розладами аутичного спектра займає значне місце в психолого-педагогічних дослідженнях.

Значна частина досліджень, які вивчали особливості мовленнєвого розвитку дітей та підлітків з розладами аутичного спектра, присвячується питанням логіко-змістовної складової усного та писемного мовлення (В. Василевська, М. Гнездилов, Є. Гордієнко, Р. Лалаєва, В. Петрова та ін.); виявленню та формуванню лексичної сторони мовлення (Г. Данілкина, Г. Дульнєв, З. Смирнова та ін.); визначенню шляхів корекції граматичної складової мовлення (М. Гнездилов, К. Єрмілова, Г. Савельєва, М. Феофанов

та ін.); методикам удосконалення усного і писемного мовлення (А. Аксенова, В. Воронкова, М. Гнездилов, С. Ільїна та ін.), але бракує досліджень стосовно вивчення логодидактичного аспекту комунікативно-мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку із розладами аутичного спектру.

Об'єкт дослідження: комунікативні навички у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Предмет дослідження: особливості розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, визначити рівні розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Завдання дослідження:

1. Вивчити та проаналізувати науково-методичну та психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження.

2. Провести діагностичне дослідження щодо стану розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру та проаналізувати результати дослідження.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної та наукової літератури з теми дослідження); емпіричні (бесіда з дітьми та батьками, спостереження, констатувальний експеримент, аналіз мовленнєвої діяльності дітей); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Методологічне дослідження підґрунтя:

– принцип єдності діяльності і психіки (Л. Виготський, С. Рубінштейн та ін.);

– діяльнісний підхід до розуміння спілкування (Б. Ананьєв, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєва та ін.);

– теорія про закономірності розвитку спілкування в онтогенезі та концептуальні положення про провідну роль спілкування у формуванні особистості дитини (Л. Галігузова, Н. Жукова, Я. Коломінський та ін.);

– наукові висновки про єдність вікових закономірностей при нормальному та аномальному психічному розвитку (О. Агавелян, Л. Божович, В. Бондар та ін.).

Дослідження проводилось на базі центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності, який є структурним підрозділом комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

Апробація результатів дослідження відбулась на конференції:

1) III Міжнародна науково практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» 12-13 травня 2022 року.

Структура бакалаврської роботи: бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 37 сторінок, з них основного тексту 28 сторінки.

ВИСНОВКИ

Комунікація з оточенням – необхідна умова для успішного входження дитини до соціуму. За допомогою комунікації ми обмінюємося інформацією, самовиражаємося та будуємо відносини з дітьми. Порушення розвитку комунікативних навичок у дітей з розладами аутичного спектру – складна та багатогранна проблема і для самої дитини, і для її близького оточення.

Тому проведення діагностики мовленнєвої комунікації для дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектру є дуже важливою. Вибір адекватних та доцільних методів діагностики – запорука вибору правильних та ефективних методик корекції.

У ході роботи було опрацьовано науково-методичну літературу з цієї тематики, конкретизовано базові поняття дослідження та проведено діагностичне обстеження мовленнєвої комунікації дошкільників-аутистів.

В ході написання цієї роботи проаналізовано розвиток мовленнєво-комунікативних навичок дошкільників у процесі онтогенезу. Підкреслено значущість соціальної комунікації дитини з дорослим та вплив цієї взаємодії на когнітивний та емоційний розвиток дошкільника. Враховуючи це, виділено дизонтогенетичні особливості мовленнєвої комунікації у дошкільників з розладами аутичного спектру та визначено методи, умови й алгоритми формування мовленнєво-комунікативних навичок у цих дітей.

Невміння виражати свої думки та потреби часто робить таких дітей вигнанцями та щільно звужує коло їх близьких знайомств. Це суттєво впливає і на розвиток когнітивної сфери, що в результаті може привести до повного чи часткового відмежування дитини від соціуму. Немовленнєві аутичні діти відрізняються найбільш глибокими афективними розладами, різким зниженням психічного тону, важкими порушеннями довільної діяльності, цілеспрямованості; вони не відчують потреби в спілкуванні з оточуючим світом.

Втім необхідно відрізнити мовні навички від комунікативних. Часто для невербальних аутистів ставлять завдання навчити їх говорити як найважливішу. Але, насправді, головною проблемою цих дітей є саме порушення комунікативних навичок. Разом з тим, далеко не всі вербальні аутисти вступають в контакт з людьми. Діти з розладами аутичного спектру часто не розуміють, що можна використовувати комунікацію, щоб отримати бажане за допомогою іншої людини; вони часто намагаються задовольнити свої потреби і бажання самостійно.

У ході дослідження з'ясовано, що більшість дітей експериментальної групи дає низький рівень сформованості цього показника.

Діти з розладами аутичного спектру страждають від власної нездатності налагодити соціальну взаємодію, підтримувати контакт з людиною без явного психологічного дискомфорту, для них характерні труднощі сприймання інформації і розуміння ситуації спілкування. Такі перешкоди можуть бути наслідком відсутності самої потреби у спілкуванні, або посилене прагнення уникати контактів. Однак часто основою несформованої комунікативної функції в дитини з аутизмом є хворобливий невротичний досвід, хронічна недостатність спілкування у ранньому дитинстві, відсутність сприятливої ситуації користування мовленням.

З описаного вище можна зробити висновок, що ця тема потребує подальшого наукового опрацювання, а чітке усвідомлення критеріїв розвитку комунікативних навичок дає змогу розробити адекватну систему діагностики цих навичок, і в подальшому – організувати корекційну діяльність.